

A nyelvi közvetítők szakmai és tudományos háttere

Olgyay-Fekete Judit

ELTE BTK Nyelvtudományi Doktori Iskola, Fordítástudományi Doktori Program

E-mail: feketejudit@student.elte.hu

<https://orcid.org/0009-0005-9696-5185>

Robin Edina

ELTE BTK Nyelvi Közvetítés Intézete, Fordító- és Tolmácsképző Tanszék

E-mail: robin.edina@btk.elte.hu

<https://orcid.org/0000-0003-2025-4457>

Kivonat: A fordítástechnológia és a mesterséges intelligencián alapuló eszközök használatának terjedése mellett újfent felerősödött a dilemma, hogy szüksége van-e a fordítási gyakorlatnak a fordítástudomány elméleteire és kutatási eredményeire (Chesterman és Wagner 2002, Heltai 2023). Az Európai Fordítástudományi Társaság (*European Society for Translation Studies*, EST) 2015-ben végzett egy online felmérést arról, hogy a fordítástudománnyal foglalkozó kutatóknak van-e személyes tapasztalatuk a nyelvi közvetítés terén (Torres-Simón és Pym 2016). A kutatás eredményei, miszerint a fordításkutatók többsége gyakorló szakember is, adtak inspirációt, hogy hazánkban is elvégezzünk egy hasonló felmérést, azonban nem a fordításkutatókra összpontosítva, hanem a fordítópiacon jelenleg aktívan dolgozó fordítók és tolmácsok körében. Felmérésünk kérdőívét 178 résztvevő töltötte ki. Elsődleges célunk az volt, hogy információt kapjunk a nyelvi közvetítők szakmai hátteréről, végzettségéről, szakmai tapasztalatáról, illetve a fordítástudományi kutatások és elméletek hasznosságáról alkotott véleményéről. Előzetes elvárásainkat megcáfolva a kapott válaszokból kiderült, hogy a gyakorló fordítók és tolmácsok fontosnak tartják a fordítástudomány és a szakma kapcsolatát, hasznosnak találják a kutatásokat, mivel az eredmények hozzájárulhatnak, hogy tudatosabban és hatékonyabban végezhessek a tevékenységüket.

Kulcsszavak: nyelvi közvetítés, fordítástudomány, fordításkutatás, szakma, elmélet

1. Bevezetés

A fordítástechnológia és a mesterséges intelligencián alapuló eszközök használatának terjedése nyomán átalakult a fordítóipari gyakorlat, megváltozott a fordítási folyamat, és maga a *fordítás* fogalma is átértékelődött. A célnyelvi szöveg megalkotását fordítástechnológiai eszközök, gépi fordítomotorok segítik, és az emberi részvétel ebben a folyamatban új kompetenciákat és új feladatok elvégzését igényli (Eszenyi et al. 2023), miközben a nyelvi közvetítők továbbra is fordításként definiálják a tevékenységüket (Eszenyi és Robin 2024). A fordítóiparban zajló technológiai forradalom így ismét aktuális kérdésként veti fel az örökzöld dilemmát: vajon szüksége van-e a gyakorlatnak az ember munkáját segítő elméletre (Levy 1965, Chesterman és Wagner 2002, Heltai 2023). Torres-Simón és Pym (2016) rámutat, hogy jóllehet a hagyományos dichotómia a „gyakorlat” és az „elmélet” alapvető ellentétében rejlik, az utóbbihoz szorosan hozzátartozik a kutatás és a munkavégzést megalapozó képzés is. A fordítóiparban újra és újra felbukkan a vád, hogy a kutatások a gyakorlat számára kevésbé releváns, irreális kérdésekkel foglalkoznak, a hallgatók nincsenek felkészítve a fordítóipar valóságára, az oktatók nem rendelkeznek valós fordítóipari gyakorlattal, sőt elméleti ismeretek nélkül is lehet fordítani és tolmácsolni. Levy azonban már a nyelvi közvetítés professzionalizálódása előtt rámutatott, hogy az elmélet ismerete segíthet a fordítások „betegségeinek” leküzdésében, a tudatos fordítási stratégiák kialakításában, így a fordított szövegek minőségének javításában is (1965: 78).

A modern fordítástudomány megszületésekor Holmes (1972) felosztotta, majd Toury (1995) modellbe foglalta a fordítástudomány területeit. A modellben a fordítástudomány több részre osztható, három fő ágból áll, amelyek az elméletet, a kutatást és a gyakorlatot képviselik, vagyis elméleti, leíró és alkalmazott területre osztható. Az elméleti ághoz tartoznak az általános és részleges, speciális, a nyelvi közvetítés egyes aspektusaira összpontosító elméletek, amelyek feldolgozzák és értelmezik az empirikus kutatások eredményeit. A leíró ág a nyelvi közvetítés eredményének, folyamatának és funkciójának értékítélettől mentes, tényeket feltáró vizsgálatát foglalja magában, amely adatokkal látja el az elméleti ágot, hogy az értékelés után biztos alapot nyújthasson újabb kutatások és az alkalmazott ág számára (Chesterman 1993). Az alkalmazott fordítástudományhoz sorolhatjuk az elméleti és a leíró ág eredményeire építő tevékenységeket: többek között az oktatást, a minőségbiztosítást, a fordításkritikát, a fordítás segédeszközeinek fejlesztését és magát a nyelvi közvetítést. A tudomány három ága tehát mintegy szimbiózisban létezik együtt, az elmélet, a kutatás és a gyakorlat szüntelen kölcsönhatásában (Robin 2018: 185). Felmerül azonban a kérdés, vajon mennyire szoros valójában ez a kölcsönös kapcsolat.

Az Európai Fordítástudományi Társaság (*European Society for Translation Studies*) 2014-ben végzett egy online felmérést arról, hogy a fordítástudománnyal foglalkozó kutatóknak van-e személyes gyakorlatuk a nyelvi közvetítés terén (Tor-

res-Simón és Pym 2016). A kutatás eredményei, miszerint a fordításkutatók többsége gyakorló szakember is, bizonyítani látszik, hogy a fordításkutatók többsége gyakorló, vagyis praktizáló kutató, úgynevezett *praktikutató* (*practisearcher*, Torres-Simón és Pym 2016: 111), és ismeri a fordítópiac aktuális kihívásait. Nem derült ki azonban, hogy a kutatással nem foglalkozó fordítópiaci szereplők mit gondolnak a fordítástudományi elméletek és kutatások szerepéről, hasznosnak találják-e őket a fordítóipari gyakorlat szempontjából. Ez a kutatás adott inspirációt, hogy hazánkban is elvégezzünk egy hasonló felmérést, de nem a fordításkutatókra összpontosítva, hanem a gyakorló fordítók és tolmácsok körében, hogy a „másik oldal” véleményét is feltárjuk. Az alábbi alfejezetekben bemutatjuk a kérdőíves felmérés részleteit, majd részletesen beszámolunk az eredményekről.

2. A kutatás bemutatása

Kutatásunk egyik célja az volt, hogy információt szerezzünk a nyelvi közvetítéssel foglalkozó szakemberek szakmai háttéréről: fordító/tolmács végzettségükről, fordítópiaci tapasztalatukról, tevékenységi formáikról. Másik célunk pedig az volt, hogy megismerjük a nyelvi közvetítők véleményét a fordítástudományi kutatások és a gyakorlat kapcsolatáról. A felmérés alapjául egy online megosztott kérdőív szolgált, amelyhez Torres-Simón és Pym (2016) korábbi kutatása nyújtott alapot. A kérdőív összeállítását az alábbi alfejezetben részletezzük.

2.1. A kérdőív

Torres-Simón és Pym (2016) felmérésével ellentétben a jelen kutatás nem a fordításkutatók, hanem a gyakorló nyelvi közvetítők szakmai háttérének és a fordítástudománnyal kapcsolatos véleményének feltárását tűzte ki célul, ezért az eredeti kérdőívet a fenti kettős célnak megfelelő módon módosítottuk (például 27. kérdés), illetve bővítettük (25. és 29. kérdés). A névtelen kitöltést lehetővé tévő kérdőív összesen 30, nagyrészt zárt kérdést tartalmazott, többszörös választási lehetőséget biztosítva. Az 1–5. kérdés a válaszadók demográfiai adataira vonatkozott, a 6–19. kérdés a nyelvi közvetítésben szerzett tapasztalatot mérte fel, a 20–22. kérdés a kitöltők tanulmányi háttéréről szólt, míg a 23–30. kérdés a fordítástudomány és a gyakorlat viszonyáról alkotott véleményeket tárta fel. Csupán az utolsó, a fordítástudományi kutatásokra vonatkozó szerepelt nyitott kérdésként, hogy a kitöltők szabadon meg tudják fogalmazni gondolataikat arról, miben segít(het)i a fordítástudományi kutatómunka a gyakorlati fordítói/tolmácsolási tevékenységet. A kérdések összeállítása során figyelembe vettük a magyar fordítástudományi szakirodalom módszertani iránymutatásait (Eszenyi 2022). A kérdőívet a szakértői vélemény és az előzetes validálás után, a kapott visszajelzések alapján módosítottuk, majd különböző internetes felületeken tettük közzé az adatgyűjtéshez. A teljes kérdőív megtalálható a jelen tanulmány végén elhelyezett függelékben.

2.2. Résztvevők

A nyelvi közvetítő szakembereket több fórumon keresztül kértük meg a kérdőívünk kitöltésére: kiküldtük az ELTE BTK Fordító- és Tolmácsképző Tanszékének alumni levelezőlistáján, a LanguagePro fordítói közösség levelezőlistáján, valamint a közösségi médiában elérhető és a nyelvi közvetítők körében népszerű szakmai csoportokban is közzétettük. Úgy gondoltuk, hogy ezeken a fórumokon vannak jelen legnagyobb számban a magyar fordítók és tolmácsok, vagyis így tudjuk elérni a legtöbb gyakorló szakembert. Az egyes fórumoknak több ezer követőjük van a közösségi média felületein (ELTE Fordító- és Tolmácsképző Tanszék¹ 3,5 ezer, Szabadúszó Fordítók és Tolmácsok Egyesülete² 3,9 ezer, Fordítók és tolmácsok szakmai csoportja³ 4,5 ezer), azonban jelentős közöttük az átfedés, és a követők között érdeklődők is jelen lehetnek az aktív fordítók és tolmácsok mellett. A gyakorló nyelvi közvetítők teljes populációjának megbecslése éppen ezért nehézségekbe ütközik. (Viszonyításként a legnagyobb magyar képzőintézményében, az ELTE Fordító- és Tolmácsképző Tanszékén 2000 óta 1500 hallgató szerzett fordító és/vagy tolmács diplomát, akik közül nagyjából 50% aktív a fordítópiacon, lásd Robin et al. 2024). A kérdőíves felmérésre kapott 178 válasz azonban hasonló mintát képvisel, mint más korábbi hazai fordítóipari felmérések (lásd például Hunnect 2021, Sulyok 2023), így lehetővé teszi, hogy óvatos általánosításokat fogalmazzunk meg.

3. A kutatás eredményei

A kérdőíves felméréssel gyűjtött adatokat a kutatás céljainak megfelelően témakörök szerint csoportosítva mutatjuk be. Az adatok ismertetése során elsősorban a leíró statisztika eszközeire támaszkodunk (lásd Dankó és Csizér 2022), míg az utolsó, nyitott kérdésre kapott válaszokat tematikus szövegelemzéssel mutatjuk be, a résztvevők narratíváival illusztrálva.

3.1. A válaszadók profilja

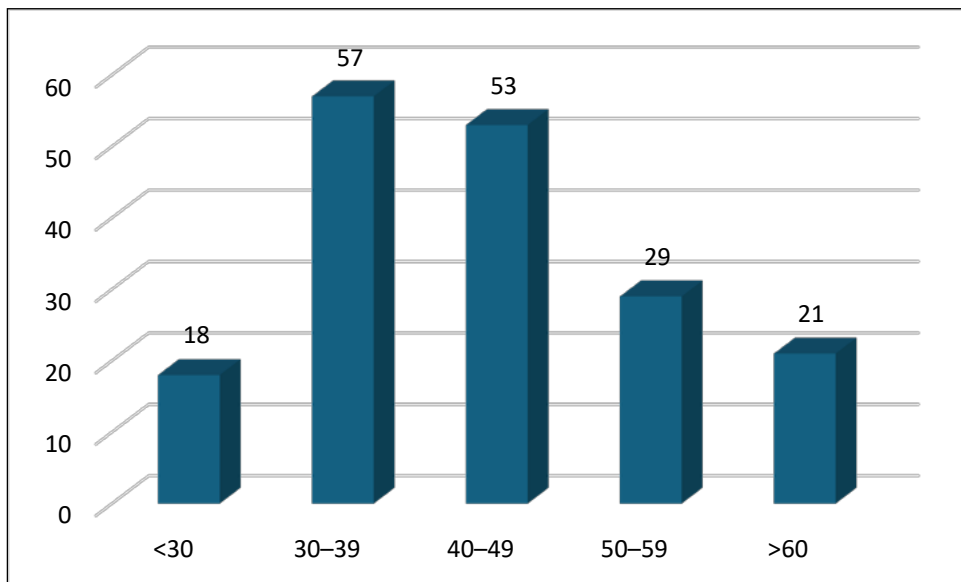
A 178 válaszadó kora 24 és 77 év közötti, az átlagéletkor pedig 44 év. Legtöbben (32%) a 30–39 éves korosztályba tartoznak, legkevesebben pedig (10%) a 30 alatti korosztályhoz, ahogyan az alábbi 1. ábrán is látható. Az adatok alapján megállapítható, hogy a fordítóiparban leginkább a 30–50 év közötti korosztály (62%) aktív (vö. Sulyok 2023).

¹ ELTE FTT Fordító- és Tolmácsképző Tanszék <https://www.facebook.com/ELTEFTT>

² Szabadúszó Fordítók és Tolmácsok Egyesülete <https://www.facebook.com/szabaduszo-forditoktolmacsok>

³ Fordítók és tolmácsok szakmai csoportja <https://www.facebook.com/groups/236417733219047>

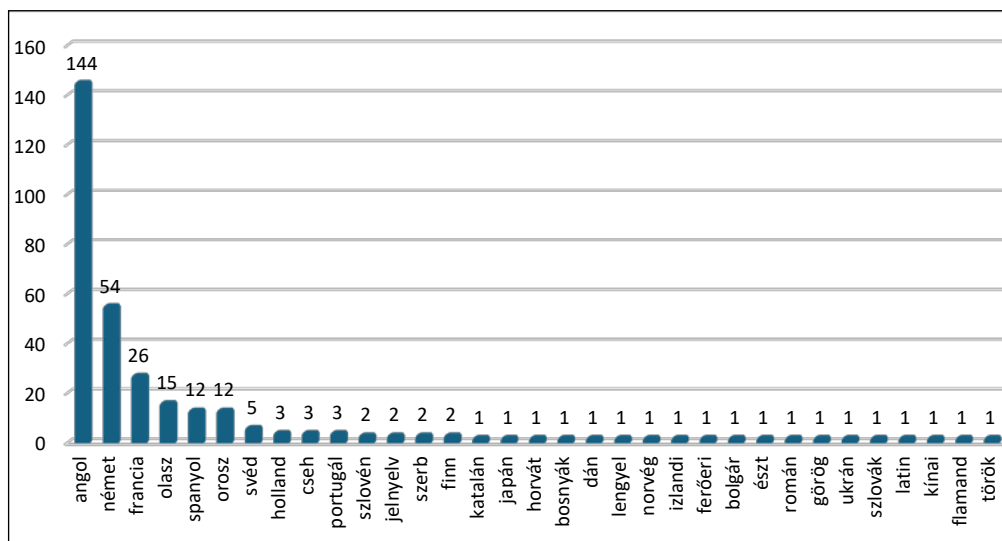
1. ábra: A válaszadók kor szerinti eloszlása

A válaszadók 86 százaléka nő (153 válaszadó), 14 százaléka (25 válaszadó) pedig férfi. Ez az arány nagyjából összhangban van a nemzetközi és hazai fordító szakmával, ahol a nők aránya a felmérések eredményei szerint többnyire 70 százalék fölött van (lásd például Pym et al. 2012, Sulyok 2023, ELIS 2024).

A 3. kérdésben megkérdeztük a résztvevőket, milyen munkanyelvekkel dolgoznak a nyelvi közvetítői piacon. A válaszadók közül 91 (51%) egy idegen nyelvet jelölt meg, 64 válaszadó (36%) kettőt, 16 válaszadó (9%) hármat, a többiek pedig ennél több munkanyelvet adtak meg (a legtöbb 10 volt). A 2. ábrán látható adatokból kiderül, hogy a nyelvi közvetítők körülbelül fele egyetlen munkanyelvvel is elboldogul a fordítópiacon, de a szakemberek nagy része több idegen nyelven is vállal munkát. A válaszadók összesen 33 nyelvet adtak meg munkanyelvként, főleg európai nyelveket, de megjelenik a válaszokban a kínai és a japán, sőt a jelnyelv, illetve a holt nyelvnek számító latin is. A nemzetközi nyelvi közvetítői piachoz hasonlóan (lásd Albl-Mikasa 2022) egyértelműen látszik az angol nyelv erős dominanciája a magyar fordítóiparban is: a válaszadók jelentős többsége (144, 81%) jelölte meg az angolt a munkanyelvei között. A számadatokból kiderül, hogy az angol egyedüli nyelvként és egy másik nyelv mellett is gyakori munkanyelv a magyar fordítópiacon. Nem véletlen összefüggés, hogy Magyarországon a fordító és tolmács mesterképzés kizárólag két idegen nyelvvel elérhető, amelyek közül az egyik az angol, és a legtöbb fordító/tolmács szakirányú továbbképzést is angol nyelvkombinációban kínálják a képzőintézmények (Szabó et al. 2018).

2. ábra: A nyelvi közvetítők munkanyelveinek megoszlása

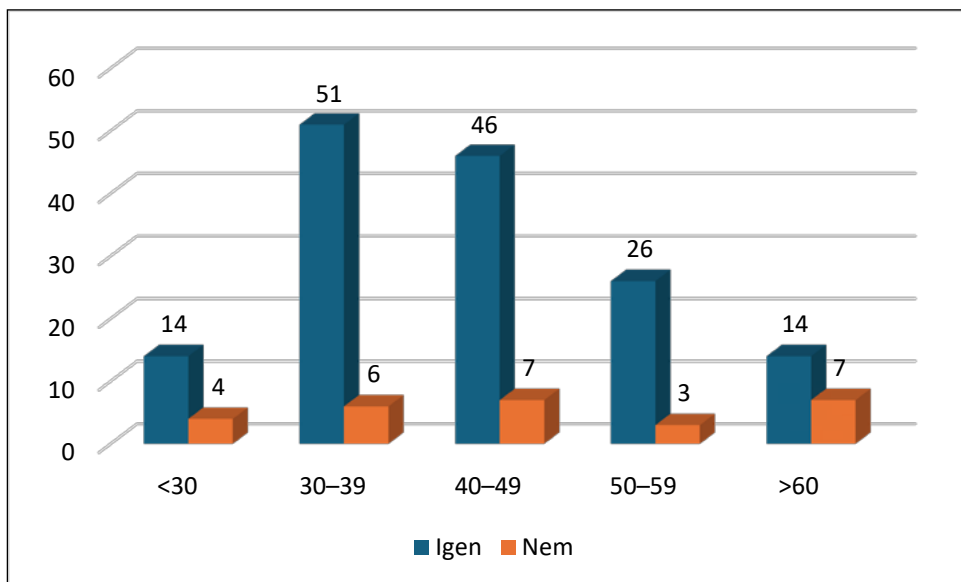
A lakóhelyre vonatkozó 4. és 5. kérdésben azt vizsgáltuk, hogy az év nagy részében hol élnek a fordítók/tolmácsok, illetve eddig hány országban éltek Magyarországon kívül egy évnél hosszabb ideig. Vagyis arra próbáltunk fényt deríteni, milyen mértékű mobilitás jellemzi a magyar nyelvi közvetítőket. A kitöltők többsége (89%, 159 válaszadó) Magyarországon él az év nagy részében. A válaszok között szerepelt továbbá Hollandia, Svájc, Szerbia, Szlovénia, Svédország, Románia, Luxemburg, Németország, Csehország, Spanyolország, az Egyesült Királyság és Görögország. A 178 nyelvi szakemberből 103 (58%) sohasem lakott máshol, csak Magyarországon, ami meglepő eredmény, hiszen egy vagy több idegen nyelvet beszélő, képzett szakemberekről van szó. 38-an (22%) éltek Magyarországon kívül egy országban, 22-en (13%) kettőben, 12-en (7%) pedig három vagy annál több országban éltek. Az alacsony mobilitás oka feltehetően az lehet, hogy a magyar a kis nyelvek közé tartozik, így külföldön kevesebb rá a kereslet, ugyanakkor a mai fordítópiacon a nyelvi közvetítők, különösen a fordítók, az online térben dolgoznak, így gyakorlatilag bárholnan végezhetik munkájukat. Az alacsony mobilitás okainak feltárása további kutatások tárgya lehet.

3.2. Tanulmányok és végzettség

A kérdőív 20–22. kérdésében felmértük a nyelvi közvetítők tanulmányaira vonatkozó adatokat. A 178 válaszadóból 151-en (85%) válaszolták azt, hogy rendelkeznek hivatalos fordítói vagy tolmács végzettséggel, 27 válaszadó (15%) pedig azt nyilatkozta, hogy nem. Sulyok (2023) kutatása hasonló eredményt hozott, így megállapítható, hogy a magyarországi fordítóiparban a gyakorló nyelvi közvetítők je-

lentős többsége rendelkezik fordító és/vagy tolmács képesítéssel. Az adatokat a 3. ábra mutatja a válaszadók életkorával összevetve.

3. ábra: A válaszadók nyelvi közvetítői végzettség és életkor szerinti eloszlása

A nyelvi közvetítők végzettségének életkor szerinti százalékos adatait az 1. táblázat mutatja. Az eredmények szerint a hivatalos fordítói vagy tolmács végzettséggel rendelkezők aránya a 30–39 év közöttiek körében a legmagasabb (89%). A 30 év alattiak körében viszonylag magas a végzettséggel nem rendelkezők aránya (22%). Ennek oka az lehet, hogy legtöbbször szakirányú továbbképzésen, valamilyen alapképzés után szereznek fordítói/tolmács végzettséget, vagy pedig jelenleg is folyamatban vannak a tanulmányaik, és már úgy dolgoznak a fordítópiacon. A nyelvi közvetítői végzettséggel rendelkezők aránya a 60 év felettiek körében bizonyult a legalacsonyabbnak, ugyanakkor még közöttük is túlnyomó többségben vannak a képesített szakemberek (67%). Az alacsony arány a magyar fordító- és tolmácsképzéssel magyarázható, hiszen hazánkban – a kulturális és politikai viszonyok miatt – csak viszonylag későn, 1973-ban kezdődött a fordítók és tolmácsok hivatalos felsőfokú képzése (Klaudy 2013, Seresi 2019), és az 1986-os minisztertanácsi rendelet mondta ki, hogy szakfordítást vagy tolmácsolást díjazás ellenében az végzhet, aki szakképesítéssel rendelkezik (24/1986. [VI. 26.]) MT rendelet).

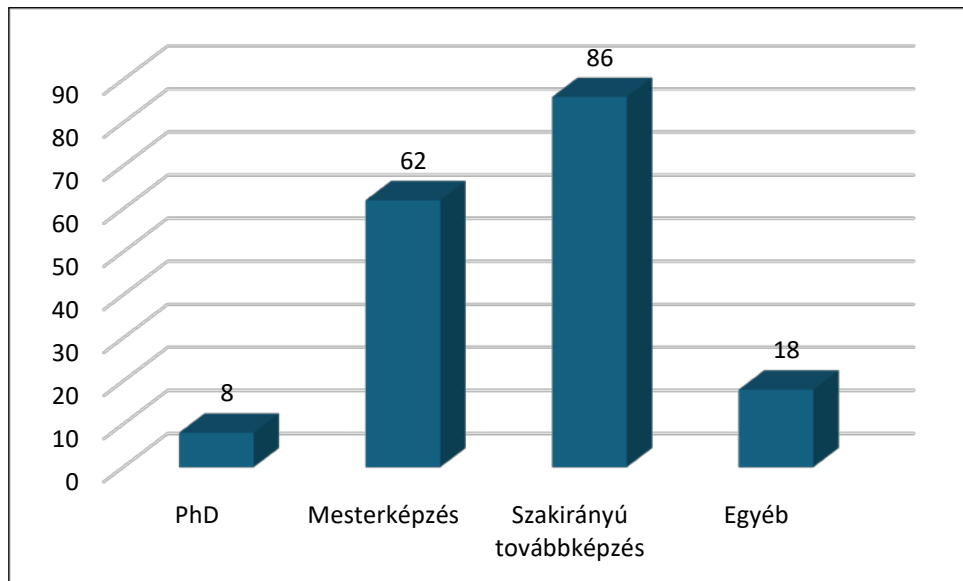
1. táblázat: A nyelvi közvetítői végzettség százalékos adatai életkor szerint

	<30	30–39	40–49	50–59	≥60	Összesen
Igen	78% (14)	89% (51)	87% (46)	82% (26)	67% (14)	85% (151)
Nem	22% (4)	11% (6)	13% (7)	17% (3)	33% (7)	15% (27)

A képesítéssel kapcsolatos eredményeket a munkanyelvekkel összevetve kiderül, hogy a fordító vagy tolmács végzettséggel nem rendelkező gyakorló szakemberek jelentős része olyan ritkább nyelvekkel dolgozik, mint például a szlovén, finn, cseh, horvát vagy bosnyák. Ezekből a „kis” nyelvekből a magyarországi felsőoktatási intézmények nem kínálnak képzést, de a fordító- és tolmácpiacon szükség van ezekre a nyelvkombinációkra is (Seresi 2019).

A végzettség szintjével kapcsolatos 21. kérdésre 163 válasz érkezett annak ellenére, hogy az előző kérdésnél 27 válaszadó jelezte, hogy nem rendelkezik nyelvi közvetítői végzettséggel. Ennek magyarázata, hogy az *Egyéb* kategóriában többen is megemlítették még folyamatban lévő tanulmányaikat. Az eredményeket a 4. ábra oszlopai illusztrálják.

4. ábra: A válaszadók végzettség szintje szerinti eloszlása

Magyarországon fordító és tolmács képesítés a felsőoktatási intézményekben alap-, illetőleg továbbképzésben, továbbá a művelődési miniszter által kijelölt intézményekben szerezhető (7/1986. [VI. 26.] MM rendelet). Legtöbben (48%) szakirányú továbbképzésben szerezték a nyelvi közvetítői képesítésüket, ezt követi a mester-

képzés (35%). Ennek az lehet a magyarázata, hogy hazánkban szakirányú továbbképzést 13 felsőfokú intézmény nyújt, míg mesterképzést 7, illetve a mesterképzés csupán 2008 óta elérhető (Klaudy 2013). Az *Egyéb* kategóriában (18 válaszadó) a folyamatban lévő tanulmányok mellett legtöbben azt jelezték, hogy az országos szakfordító/tolmács vizsgán szereztek képesítést⁴, illetve egy alapszakon belül működő fordítói specializációt végeztek el. A tanulság, hogy még azoknak is van valamilyen fordítói képzés a szakmai hátterükben, akiknek hivatalos nyelvi közvetítői képesítésük nincs.

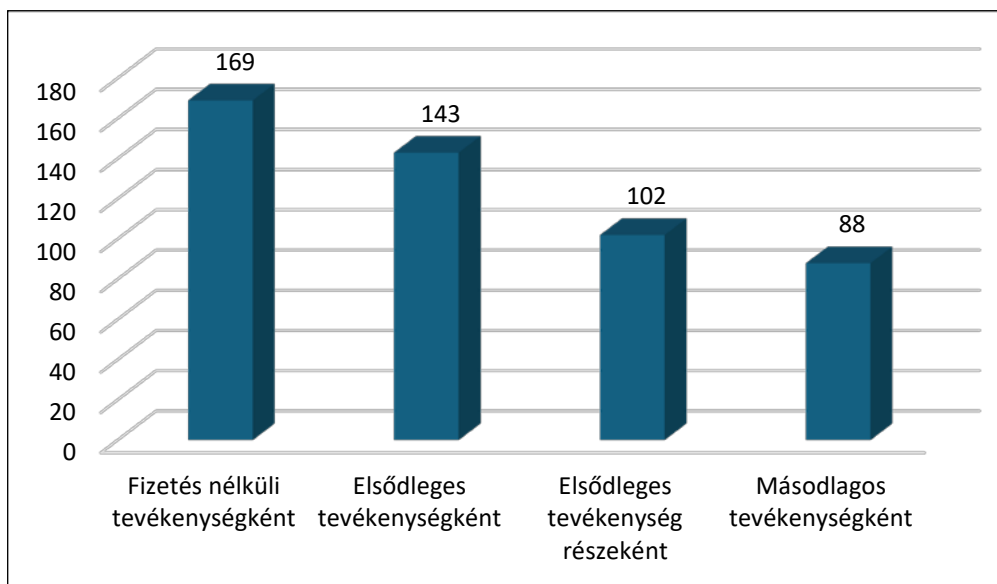
A 23. és 24. kérdés annak megvizsgálására szolgált, hogy a válaszadók eredetileg a nyelvi közvetítés területén kezdték-e meg a pályafutásukat. A válaszadók közül 110-en jelezték (62%), hogy a fordítástudomány vagy a fordítás/tolmácsolás területén dolgoztak vagy dolgoznak a húszas éveik közepén. Ez alapján a résztvevők több mint egy harmada (68 válaszadó, 38%) nem nyelvi közvetítőként kezdte a pályáját, hanem később módosított karriert. Közülük 25-en foglalkoztak tanítással, a többi 43 válaszadó között voltak, akik SSC munkakörben dolgoztak, míg mások az építőipar, közgazdaság, informatika, média, jog vagy kereskedelem területén tevékenykedtek, de olyan is volt, aki katonai légiforgalmi irányítóként dolgozott.

3.3. Nyelvi közvetítés a gyakorlatban

A fordítási és a tolmácsolási tevékenység típusára vonatkozó 6. kérdésre összesen 236 válasz érkezett. Több opciót is lehetett választani, mivel a fordítás és a tolmácsolás olyan tevékenység, amelyet könnyen lehet kombinálni akár egyéb jellegű munkákkal, illetve a nyelvi közvetítők pályája során akár változhatott is a tevékenységük típusa. Az 5. ábra oszlopaiból kiderül, hogy a válaszadók döntő többsége (143 válaszadó, 81%) elsődleges megélhetési formaként jelölte meg a fordítást és a tolmácsolást, tehát nem kombinálják a nyelvi közvetítést egyéb munkákkal – ez meghaladja az ELIS (2024) felmérésben kapott adatokat is, ahol a résztvevők 70 százaléka jelölte meg főállásként a nyelvi közvetítést. 102 válaszadó (58%) az elsődleges tevékenysége *részeként* határozta meg a fordítást és a tolmácsolást, 88 válaszadó (49%) pedig másodlagos tevékenységeként. Érdekes eredmény, hogy a felmérésben részt vevő gyakorló szakemberek 95 százaléka (169 válaszadó) végzett fizetés nélküli nyelvi közvetítést valamikor a pályája során.

⁴ ELTE BTK Fordító- és Tolmácsképző Tanszék: Országos szakfordító és tolmács vizsgák <https://languages.elte.hu/orszasgosvizsgak>

5. ábra: Fordítás vagy tolmácsolás tevékenységtípusok szerint

A következő kérdéseinkkel (7–19.) a fenti válaszokat vizsgáltuk meg részletesebben is. Az alábbi 2. táblázat azt mutatja meg, milyen gyakran neveztek meg a válaszadók egy adott nyelvi közvetítői tevékenységet az egyes típusokon belül. Látható, hogy a szakfordítást jelölték meg legtöbbször minden tevékenységtípusban (90–78%), és fizetés nélküli tevékenységként végzik legkisebb arányban a felmérés résztvevői (32%). A kapott válaszok alapján megállapítható, hogy a szakfordítás erőteljesen dominál a magyar nyelvi közvetítői piacon.

A szakfordítás után jelentős különbséggel a konszekutív tolmácsolás következik (44–19%), amelyet legnagyobb arányban az elsődleges tevékenységük részeként végeznek a válaszadók, majd a műfordítás (36–17%) és a tudományos fordítás (33–16%) szerepel a gyakorisági sorban. A konferenciatolmácsok szűkebb réteget képviselnek a nyelvi közvetítői piacon, leggyakrabban elsődleges tevékenységként végzik (24%), illetve ez az egyik legkevésbé gyakori tevékenység a fizetés nélküli kategóriában (7%). Az audiovizuális fordítás hasonlóan szűk szegmens a nyelvi közvetítésben, és csaknem ugyanolyan arányban végzik minden tevékenységtípusban (15–9%).

A fizetett nyelvi közvetítői tevékenységek *Egyéb* kategóriájában a válaszadók több fontos tevékenységi kört is megemlítettek, így a lektorálást, a transzkreációt és a kísérel tolmácsolást – ezeket a tevékenységeket a felmérés esetleges későbbi megismétlése során érdemes felvenni külön kategóriaként is. A fizetés nélküli tevékenységek *Egyéb* kategóriájában pedig a jól ismert közösségi fordítási és tolmácsolási tevékenységek között megjelenik például a civil és egyéb non-profit

szervezetek számára történő nyelvi közvetítés, a sportszakmai eseményeken való tolmácsolás és a Wikipedia-fordítás is.

2. táblázat: Az egyes típusokon belül megjelölt nyelvi közvetítői tevékenységek

	Elsődleges tevékenység	Másodlagos tevékenység	Elsődleges tevékenység része	Fizetés nélküli tevékenység
Konferencia-tolmácsolás	35 (24%)	15 (17%)	21 (21%)	12 (7%)
Konszekutív tolmácsolás	55 (38%)	30 (34%)	45 (44%)	32 (19%)
Szakfordítás	129 (90%)	69 (78%)	88 (86%)	54 (32%)
Tudományos fordítás	38 (27%)	29 (33%)	28 (27%)	27 (16%)
Műfordítás	41 (29%)	32 (36%)	28 (27%)	29 (17%)
Audiovizuális fordítás	21 (15%)	12 (14%)	13 (13%)	15 (9%)
Lokalizáció	27 (19%)	6 (6%)	15 (15%)	10 (6%)
Egyéb	13 (9)	9 (10%)	9 (9%)	13 (8%)
Összesen	143	88	102	169

3. táblázat: A nyelvi közvetítői piacon eltöltött idő tevékenységtípusok szerint

	Elsődleges tevékenység	Másodlagos tevékenység	Elsődleges tevékenység része	Fizetés nélküli tevékenység
Alkalmanként	0	2 (2%)	0	47 (28%)
0–5 év	57 (40%)	41 (47%)	37 (36%)	37 (22%)
6–10 év	26 (18%)	12 (14%)	14 (14%)	3 (2%)
11–20 év	29 (20%)	15 (17%)	10 (10%)	2 (1%)
21–30 év	14 (10%)	10 (11%)	12 (12%)	2 (1%)
30 év fölött	4 (3%)	2 (2%)	2 (2%)	0
NA	13 (9%)	6 (7%)	27 (26%)	78 (46%)
Összesen	143	88	102	169

A felmérésben tevékenységtípusonként megkérdeztük a gyakorló szakembereket, mennyi időt töltöttek a nyelvi közvetítői piacon fordítóként vagy tolmácsként. A kapott válaszok adatait a 3. táblázat tartalmazza. A válaszok egy része nem a feltett kérdésre vonatkozott, ezek a *Nem alkalmazható* (NA) kategóriában szerepelnek a táblázatban.

A *nem alkalmazható* válaszok ellenére a felmérés adatai arra engednek következtetni, hogy Magyarországon a nyelvi közvetítők nagy része (47–22%) a pályakezdő kategóriába tartozik, kevesebb mint 5 év szakmai gyakorlattal, megerősítve Robin és munkatársai (2024) kutatási eredményeit, ugyanakkor eltérve az ELIS (2024) felmérés adataitól, ahol a válaszadó fordítók és tolmácsok 80 százaléka több mint 10 év tapasztalattal rendelkezik. (A pályakezdők nagy százaléka a mintában esetleg annak is tulajdonítható, hogy ezek a válaszadók még szorosabban kapcsolódnak az egyetemhez, nagyobb válaszadási hajlandóságot mutatva a felmérések terén.) A jelen kutatásban a gyakorló nyelvi közvetítők következő nagyobb csoportja 6–10 (18–2%), valamint 11–20 év (20–1%) tapasztalattal rendelkezik, nagyjából egyenlő elosztásban. A legkisebb csoportot a több évtizedes szakmai gyakorlattal rendelkező szakemberek alkotják – feltételezhető, hogy ebben a korcsoportban nagyobb a pályaelhagyás aránya. Végezetül az is megállapítható, hogy a válaszadók leginkább alkalmanként nyújtanak fizetés nélküli nyelvi közvetítő szolgáltatást, elsősorban a pályájuk elején.

3.4. Tudomány és gyakorlat kapcsolata

Kérdőívünk utolsó részében (25–30. kérdés) a fordítói gyakorlat és a fordítástudomány kapcsolatával foglalkoztunk. A 178 gyakorló szakember 82 százaléka (146 válaszadó) sohasem végzett tudományos munkát a nyelvi közvetítés területén. 18 százalék azonban (32 válaszadó) tudománnyal is foglalkozik a gyakorlat mellett, közülük a többség (22 válaszadó) 1–5 tanulmányt tett közzé a kérdőív kitöltésének időpontjáig. A többiek rendszeresen publikálnak, esetükben akár 30 fölött is van a megjelent cikkek száma. Érdekes lehet ezen a ponton megjegyezni, hogy az ELTE BTK Fordítástudományi Doktori Programjában mostanáig több mint 60 disszertáció született, tehát a magyar fordításkutatók jelentős része feltehetően nem dolgozik a fordítópiacon, míg Torres-Simon és Pym (2016) felmérésében a kutatók 96 százaléka gyakorló fordító/tolmács, praktizáló kutató, vagyis *praktikáló* (Torres-Simón és Pym 2016: 111). Mivel a jelen kutatás az aktív nyelvi közvetítőket vette célba, egy későbbi kutatás világíthatna rá, hogy a magyar fordításkutatók milyen arányban rendelkeznek fordítói gyakorlattal, illetve végzettséggel.

Arra a kérdésre, hogy létezik-e kapcsolat a tudományos munka és a fordítói/tolmácsolási tevékenység között, 112 válaszadó (63%) felelte, hogy igen, míg 66 (37%) úgy gondolja, hogy nincs kapcsolat a kettő között, és ugyanez az eredmény született a 27. kérdésnél is, amely arra vonatkozott, vajon kellene-e lennie ilyen kapcsolatnak. A következő kérdésre adott válaszok azonban némileg ellentmondá-

sosak, mivel már 136 gyakorló nyelvi szakember (77%) jelezte, hogy a fordítástudományi kutatómunka és az abból levont elméleti következtetések segíthetik a nyelvi közvetítői gyakorlatot, és csupán 42 válaszadó (23%) maradt továbbra is negatív. A kutatásban részt vevő gyakorló fordítók és tolmácsok tehát értékelik a fordítástudományt, és úgy gondolják, hogy az elmélet releváns információkkal szolgálhat a gyakorlat számára.

Az utolsó kérdésben lehetőséget adtunk a válaszadóknak, hogy szabadon és részletebben is kifejtsek véleményüket azzal kapcsolatban, milyen módon segítheti a fordítástudomány és az elmélet a fordítók és a tolmácsok tevékenységét. A kérdésre összesen 101 vélemény érkezett – a válaszadók 57 százalékától –, amelyek túlnyomó többsége a tudomány és a gyakorlat pozitív kapcsolatát emeli ki, továbbá a gyakorló nyelvi közvetítők felelősségét hangsúlyozza, ha nem is a tudomány művelése, de eredményeinek a megismerése iránt:

„A tudomány a kutatási eredményeivel támogatja a fordítási gyakorlatot. A fordítóknak is tudatában kellene lenniük a tudomány eredményeinek.”

Előfordulnak szkeptikusabb vélemények is, miszerint a fordítás és a tolmácsolás elsősorban a gyakorlatban sajátítható el, nem pedig az elmélet megismerésével, továbbá több válaszadónál megjelenik az erőteljes igény a *gyakorlatorientált* kutatásokra (vö. Torres-Simón és Pym 2016):

„A fordítás mindenekelőtt gyakorlati tevékenység, nem érdemes túl elvont tudományos háttérrel kreálni neki, csak addig ér valamit a tudományos megközelítése, amíg közvetlen kapcsolatban áll a gyakorlattal.”

A válaszadó nyelvi közvetítők akkor látják értékét a fordítástudománynak, ha a kutatásokat a gyakorlatból felmerülő problémák inspirálják, és az eredmények a gyakorlatot támogatják. Ez a vélemény tökéletes összhangban áll a leíró fordítástudomány Holmes (1974) és Toury (1995) által felvázolt rendszerével és céljaival.

A kapott válaszokból tematikus szövegelemzéssel az alábbi fő motívumok bontakoznak ki, illetve ismétlődnek többször is azzal kapcsolatban, milyen eredményekkel gazdagíthatják a fordítástudományi kutatások a fordítóipari gyakorlatot:

- Tudatosabb munkavégzés (27 válaszadó)
- Munka minőségének javítása (20 válaszadó)
- Eszközfejlesztés, új technikák és módszerek (19 válaszadó)
- Oktatás fejlesztése (6 válaszadó)
- Hatékonyság növelése (5 válaszadó)
- Megoldás a gyakorlat dilemmáira (4 válaszadó)
- Adaptáció a változó munkakörülményekhez (3 válaszadó)

A válaszokban leggyakrabban azt emelték ki a résztvevők, hogy a fordítástudományi kutatások eredményei a jó gyakorlatok és a tanulságok rendszerezésével, összegzésével elősegíthetik a reflektált, tudatos munkavégzést, a megfelelő stratégiák kiválasztását a nyelvi közvetítés során.

„Az ösztönszerűen, tapasztalatokból építkező munka tudatosabbá válhat. Korábban nem ismert dolgokra (technikák, megoldások, tapasztalatok) derülhet fény. Egy-egy fordítási döntést megerősíthet a kutatás.”

„Az automatikus folyamatok tudatosítása révén elősegítheti a fordítói munkavégzést. Felhívja a figyelmet a kevésbé tudatos átváltási műveletekre, segít elkerülni a hibákat, és támpontot adhat a nehezen fordítható szavak, kifejezések esetében. Összességében hozzájárulhat egy bonyolult folyamat jobb megértéséhez és tudatosításához.”

„Egyéni szinten a fordítástudományi kutatómunka a szakember tudatosságát növeli, tágabb perspektívában a kutatómunka eredménye hatással van a fordító/tolmács szakemberek képzésének, továbbképzésének fejlesztésére, aktualizálására.”

Ezeknek a követendő stratégiáknak az összegzése, szisztematikus rendszerezése hozzájárulhat az oktatás hatékonyságának növeléséhez. A tudatosság növekedésével pedig javulhat a nyelvi közvetítés minősége is, ebben a gyakorló szakemberek nagy szerepet tulajdonítanak a fordított szövegek hibatipológiai elemzésének, a gyakori, tipikus hibák elkerülésére.

„Meglévő fordítások elemzésével, leíró jellegű bemutatásával sokat segíthet kikerülni a hibákat, amiket mások elkövettek, és jó ötleteket ad. Ez igaz a tolmácsolásra is, kellemesebb mások hibáiból tanulni. Jó tudni, hogy milyen műveleteket, technikákat alkalmazhatok, és nem kell mindent egyedül kikísérletezni.”

„Az egyébként évek alatt és sokszor saját hibák során megtanult fordítói/tolmács fogásokat a kutatási tevékenység feltárhatja, összefoglalhatja és könnyebbé teheti a tudás átadását. Jobb minőségű fordítói és tolmácsolási munkavégzést tesz lehetővé.”

A fordítástudományi kutatások egy másik jelentős szerepét a fordítást és tolmácsolást segítő újabb technológiai eszközök, korpuszok, adatbázisok, fordítási protokollok és módszerek létrehozásában látják a válaszadók.

A kérdőíves felmérésben részt vevő nyelvi szakemberek kutatási irányokat is megneveztek a fordítástudomány számára, amelyek vélhetőleg tovább támogathatják a nyelvi közvetítői gyakorlatot, ilyen például a mesterséges intelligencia alkalmazhatóságának vizsgálata, újabb technológiák fejlesztése, neurolingvisztikai

kísérletek folytatása és a hibatipológiai elemzések. A fordítástudomány szerepét a válaszadók abban látják, hogy a kutatók kövessék a fordítóipar turbulens fordulatait, válaszokat adjanak a dilemmákra, és elősegítsék a gyakorló szakemberek sikeres adaptációját a gyors változásokhoz.

„Fontos, hogy álljanak mögöttünk, fordítók és tolmácsok mögött olyan tudós szakemberek, akik ezeket a változásokat követik, közvetítik, és ezáltal segítik a munkánkat.”

4. Összefoglalás

A fordítóiparban zajló technológiai forradalom ismét időszerűvé teszi az örök kérdést: vajon szüksége van-e a gyakorlatnak az ember munkáját támogató elméletre (Levy 1965, Chesterman és Wagner 2002, Heltai 2023). Bár a hagyományos dichotómia a „gyakorlat” és az „elmélet” alapvető ellentétére épül, az utóbbi szorosan magában foglalja a kutatást és munkavégzést megalapozó képzést is. A jelen tanulmányban bemutatott kérdőíves kutatás éppen ezért kettős célt szolgált. Egyrészt megvizsgálta a nyelvi közvetítői piacon jelenleg is aktív fordítók és tolmácsok szakmai háttérét és végzettségét, másrészt felmérte a résztvevők fordítástudományi kutatással és elmélettel kapcsolatos véleményét. A kérdőíves felmérés Torres-Simón és Pym (2016) korábbi kutatásán alapul, de velük ellentétben nem a fordításkutatók, hanem a gyakorló szakemberek körében vizsgáltuk a fordítástudomány és a nyelvi közvetítői gyakorlat viszonyát.

Az eredmények alapján megállapítható, hogy hazánkban a legtöbb nyelvi közvetítő képzett, képesítéssel rendelkező szakember, a fordítás és a tolmácsolás az elsődleges tevékenysége, tehát ez jelenti számukra a fő megélhetést. Ugyanakkor gyakran kombinálják egymással a fordítást és a tolmácsolást, ezeken belül pedig az egyes szakterületeket. A szakmai háttérrel érintő felmérés további kutatások lehetőségét is felvetette. A jövőben meg lehetne vizsgálni a szabadúszóként, illetve alkalmazottként dolgozó tolmácsok és fordítók arányát, a külföldi és hazai fordítóirodáknak dolgozók számát, valamint a pályaelhagyás mértékét a fordítók és a tolmácsok körében. A kérdőíves kutatást érdemes bizonyos időszakonként megismételni, az ELIS felméréshez hasonlóan, hogy újabb trendek és szerepek is bekeverüljenek a felmérésbe.

A szakirodalomban felvetett, hagyományos nézőponttal ellentétben a válaszadók kiderült, hogy a gyakorló nyelvi közvetítők nagy jelentőséget tulajdonítanak a fordítástudomány és a szakma kapcsolatának. Hasznosnak tartják a kutatást, mivel az eredmények hozzájárulhatnak, hogy tudatosabban és hatékonyabban végezzék a munkájukat, jobb minőségű szolgáltatást nyújtva a megrendelőknek. A válaszadók felhívják a figyelmet a fordítástudomány jelentős társadalmi szerepére: a fordítástudományi kutatások legfontosabb feladatának a piacot formáló változások nyomon követését és a megküzdési stratégiák kidolgozását tartják, elő-

segítve a gyakorló szakemberek sikeres adaptációját a változásokhoz – amire a mesterséges intelligencia korában a professzionális nyelvi közvetítőknek nagy szükségük van.

Irodalom

- Albl-Mikasa, M. 2022. English as a lingua franca-a paradigm shift for translation and interpreting. *Слово. py: Балтийский акцент* Vol. 13. No. 1. 65–81.
- Chesterman, A. 1993. From 'Is' to 'Ought': Laws, Norms and Strategies in Translation Studies. *Target* Vol. 5. No. 1. 1–20. <https://doi.org/10.1075/target.5.1.02che>
- Chesterman, A., Wagner, E. 2002. *Can Theory Help Translators? A Dialogue between the Ivory Tower and the Wordface*. Manchester: St. Jerome.
- Dankó Sz., Csizér K. 2022. Statisztikai próbák a fordítástudományi kutatásokban. In: Klaudy K., Robin E., Seidl-Péché O. (szerk.) *Bevezetés a fordítás és a tolmácsolás kutatómódszertanába I. Általános rész*. Budapest: ELTE FTT–MANYE Fordítástudományi Szakosztály. 59–76. <https://doi.org/10.21862/kutmodszertan1/4>
- Eszenyi R. 2022. Kérdőívek és interjúk a fordítás és a tolmácsolás kutatásában. In: Klaudy K., Robin E., Seidl-Péché O. (szerk.) *Bevezetés a fordítás és a tolmácsolás kutatómódszertanába I. Általános rész*. Budapest: ELTE FTT–MANYE Fordítástudományi Szakosztály. 77–91. <https://doi.org/10.21862/kutmodszertan1/5>
- Eszenyi, R., Bednárová Gibová, K., Robin, E. 2023. Artificial intelligence, machine translation & cyborg translators: a clash of utopian and dystopian visions. *Orbis Linguarum* Vol. 21. No. 2. 102–113. <https://doi.org/10.37708/ezs.swu.bg.v21i2.13>
- Eszenyi R., Robin E. 2024. Ezt hívják itt „utószerkesztésnek”? Uniós fordítók a neurális gépi fordítás szerepéről *Alkalmazott Nyelvtudomány* 3. különszám. 58–77. <http://dx.doi.org/10.18460/ANY.K.2024.3.004>
- Heltai P. 2023. *Bevezetés a fordítástudományba: Posztgraduális szakfordítói képzések számára*. Budapest: L'Harmattan.
- Holmes, J. 1972. The Name and Nature of Translation Studies. 1st. ed. *APPTS Series of the Translation Studies Section*. Dept. of General Literary Studies. Amsterdam: University Press.
- Klaudy K. 2013. A Ménesi úttól az Amerikai úton át a Múzeum körútig. In: Klaudy K. (szerk.) *Fordítás és tolmácsolás a harmadik évezred elején*. Budapest: Eötvös Kiadó. 9–15.
- Levy, J. 1965. Will Translation Theory be of Use to Translators? In: Italiaander, R. (ed.) *Übersetzen. Vorträge und Beiträge vom Internationalen Kongress literarischer Übersetzer in Hamburg*. Frankfurt-am-Main: Athenäum. 77–82.
- Pym, A., Grin, F., Sfreddo, C., Chan, A. L. J. 2012. *The Status of the Translation Profession in the European Union*. Luxembourg: European Commission.
- Robin E. 2018. *Fordítási univerzálék és lektorálás*. Budapest: Eötvös Kiadó.
- Seresi M. 2019. A tolmácsolás szakmai standardjainak kialakulása és érvényesülése a gyakorlatban. In: Szoták Sz. (szerk.) *Diszciplínák találkozása–nyelvi közvetítés a XXI. században*. Budapest: OFFI. 135–145.

- Sulyok K. 2023. Kérdőíves felmérés a fordítói, a lektori és az utószerkesztői kompetencia megítéléséről a fordítóiparban. *Fordítástudomány* 25. évf. 2. szám. 34–57. <https://doi.org/10.35924/fordtud.25.2.3>
- Szabó Cs., Seidl-Pécs O., Ugrin Zs. 2018. *Magyarországi fordítóképző intézmények SWOT-elemzése*. In: Szabó Cs. (szerk.). *Fókuszban a fordítás értékelése: Tanulmányok a BME INYK Tolmács- és Fordítóképző Központ 2017. szeptember 29–30-án megrendezett Őszi Konferenciájának előadásai*ból. Budapest: BMGE GTK Idegen Nyelvi Központ. 5–54.
- Torres-Simón, E., Pym, A. 2016. The professional backgrounds of translation scholars. Report on a survey. *Target*: Vol. 28. No. 1. 110–131. <https://doi.org/10.1075/target.28.1.05tor>
- Toury, G. 1995. *Descriptive Translation Studies and Beyond*. Amsterdam: Benjamins. <https://doi.org/10.1075/btl.100>

Internetes hivatkozások

- 7/1986. (VI. 26.) MM rendelet a szakfordító és tolmácsképesítés megszerzésének feltételeiről. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=98600024.mt>
- ELIS Research. 2024. *European Language Industry Survey 2024. Trends, expectations and concerns of the European language industry*. <https://elis-survey.org/wp-content/uploads/2024/03/ELIS-2024-Report.pdf>
- European Society for Translation Studies (EST). 2015. Translator Training Observatory. <http://goo.gl/ZjAPYQ>
- Hunnect. 2021. *A Hunnect 2021-es felmérése a gépi fordítás elfogadottságáról és trendjeiről a szakfordítók körében – összefoglaló*. <https://hunnect.com/wp-content/uploads/2021/12/Hunnect-Felmeres-a-gepi-forditasrol-2021.pdf>
- Robin, E., Gabányi, R. R., Tóth, B. F., Nagy, G. 2024. Fordító és tolmács hallgatók pályakövetése / Career path survey of translator and interpreter graduates (ELTE Eötvös Loránd University). *figshare*. <https://doi.org/10.6084/m9.figshare.24799443.v1>

FÜGGELÉK

A nyelvi közvetítők szakmai és tudományos háttere – kérdőív

1. Születési év *
2. Nem *
 - ☐ Nő
 - ☐ Férfi
3. Nyelvpár(ok) *
4. Melyik országban él az év nagy részében? *
5. Hány országban élt egy évnél hosszabban (beleértve az állandó lakhelye szerinti országot)? *
6. Fordított vagy tolmácsolt valaha rendszeresen? (Több lehetőséget is választhat.)
 - ☐ Csak fizetés nélküli tevékenységként
 - ☐ Elsődleges tevékenységként (ez a megélhetése)
 - ☐ Elsődleges tevékenység részeként (a fordítás/tolmácsolás beletartozik a munkakörébe, külön díjazást nem kap pl.titkári, marketing, munkájának része a fordítás/tolmácsolás)
 - ☐ Másodlagos tevékenységként (a fordításért/tolmácsolásért külön díjazást kap, vagyis a tolmácsolás a másodállása) Egyéb
7. Mostanáig milyen szakterület(ek)en végzett FIZETÉS NÉLKÜLI fordítói/ tolmácsolási tevékenységet? (Több lehetőséget is választhat.)
 - ☐ Konferenciatolmácsolás
 - ☐ Konszekutív tolmácsolás
 - ☐ Szakfordítás
 - ☐ Tudományos fordítás
 - ☐ Műfordítás
 - ☐ Audiovizuális fordítás
 - ☐ Lokalizáció
 - ☐ Egyéb
 - ☐ Nem végeztem

8. Ha a 4. kérdésnél az „Egyéb” mezőt jelölte meg, kérjük részletezze, milyen szakterület(ek)en dolgozott.
9. Mennyi ideig végzett FIZETÉS NÉLKÜLI fordítói/tolmácsolási tevékenységet?
10. Mostanáig milyen típusú fordítást/tolmácsolást végzett, amikor a fordítás/ tolmácsolás az ELSŐDLEGES TEVÉKENYSÉGE volt? (Több lehetőséget is választhat.)
- ☐ Konferenciatolmácsolás
 - ☐ Konszekutív tolmácsolás
 - ☐ Szakfordítás
 - ☐ Tudományos fordítás
 - ☐ Műfordítás
 - ☐ Audiovizuális fordítás
 - ☐ Lokalizáció
 - ☐ Egyéb
11. Ha a 7. kérdésnél az „Egyéb” mezőt jelölte meg, kérjük részletezze, milyen szakterület(ek)en dolgozott.
12. Mennyi ideig volt a fordítás/tolmácsolás az ELSŐDLEGES TEVÉKENYSÉGE?
13. Mostanáig milyen típusú fordítást/tolmácsolást végzett, amikor a fordítás/ tolmácsolás az ELSŐDLEGES TEVÉKENYSÉGÉNEK RÉSZE volt? (Több lehetőséget is választhat.)
- ☐ Konferenciatolmácsolás
 - ☐ Konszekutív tolmácsolás
 - ☐ Szakfordítás
 - ☐ Tudományos fordítás
 - ☐ Műfordítás
 - ☐ Audiovizuális fordítás
 - ☐ Lokalizáció
 - ☐ Egyéb
14. Ha a 10. kérdésnél az „Egyéb” opciót választotta, kérjük részletezze, milyen szakterület(ek)en dolgozott.

15. Mennyi ideig fordított/tolmácsolt valamilyen ELSŐDLEGES TEVÉKENYSÉG RÉSZÉKÉNT?
16. Mostanáig milyen típusú fordítást/tolmácsolást végzett, amikor a fordítás/ tolmácsolás a MÁSODLAGOS TEVÉKENYSÉGE volt? (Több lehetőséget is választhat.)
- ☐ Konferenciatolmácsolás
 - ☐ Konszekutív tolmácsolás
 - ☐ Szakfordítás
 - ☐ Tudományos fordítás
 - ☐ Műfordítás
 - ☐ Audiovizuális fordítás
 - ☐ Lokalizáció
 - ☐ Egyéb
17. Ha a 13. kérdésnél az „Egyéb” opciót választotta, kérjük részletezze, milyen szakterület(ek)en dolgozott.
18. Mennyi ideig volt a fordítás/tolmácsolás a MÁSODLAGOS TEVÉKENYSÉGE?
19. Ha a 3. kérdésnél az „Egyéb” mezőt jelölte meg, kérjük adja meg, mi volt az a fordítói/tolmács tevékenység, illetve mennyi ideig tartott.
20. Van hivatalos fordítói vagy tolmács végzettsége? *
- ☐ Igen
 - ☐ Nem
21. Milyen szintű fordítói vagy tolmács végzettsége(i) van(nak)?
- ☐ Szakirányú továbbképzés
 - ☐ Mesterképzés (MA, MSc)
 - ☐ PhD
 - ☐ Egyéb
22. Ha a 18. kérdésnél az „Egyéb” mezőt jelölte meg, kérjük adja meg, milyen jellegű végzettséggel rendelkezik.

23. Dolgozik/Dolgozott a fordítástudomány vagy a fordítás/tolmácsolás területén a húszas évei közepén? *
- ☐ Igen
- ☐ Nem
24. Ha az előző kérdésre nemmel válaszolt, kérjük adja meg, mivel foglalkozott/milyen területen dolgozott akkoriban.
25. Végzett-e valaha tudományos munkát a fordítás és tolmácsolás terén? *
- ☐ Igen
- ☐ Nem
26. Hány tudományos cikket vagy könyvet publikált a fordítás vagy tolmácsolás területén?
- ☐ 0 ☐ 11–20
- ☐ 1–5 ☐ 21–30
- ☐ 6–10 ☐ 30-nál többet
27. Ön szerint van kapcsolat a tudományos munka és a fordítói/tolmácsolási tevékenység között? *
- ☐ Igen
- ☐ Nem
28. Kellene lennie kapcsolatnak a tudományos munka és a fordítói/tolmácsolási tevékenység között? *
- ☐ Igen
- ☐ Nem
29. Segít(het)i-e a fordítástudományi kutatómunka a gyakorlati fordítói/ tolmácsolási tevékenységet?
- ☐ Igen
- ☐ Nem
30. Ha a 26. kérdésre igennel válaszolt, kérjük fejtse ki néhány mondatban, hogy miben segít(het)i a fordítástudományi kutatómunka a gyakorlati fordítói/ tolmácsolási tevékenységet.